

Ministerie van Veiligheid en Justitie

jaargang 9 | nummer 6 | november/december 2010

Magazine

nationale veiligheid en crisisbeheersing

Thema: Internationale dimensie

Cyber security

Aanpak Q-koorts geëvalueerd

Link(s)e bewegingen in Nederland: definities en veiligheidsrisico's

Het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement en Bureau Beke hebben onderzoek gedaan naar extreemlinkse bewegingen in Nederland. De aanleiding vormt de constatering dat er weinig onderzoek is gedaan naar extreemlinkse bewegingen in Nederland en de toename en verharding van dierenrechten- en asielgerelateerd extremisme. In dit artikel bespreken de auteurs enkele bevindingen.

Werkwijze

We hebben de keuze gemaakt een brede inventarisatie uit te voeren naar linksgeoriënteerde initiatieven om ons niet al te eenzijdig te hoeven richten op al bekende (in AIVD nota's genoemde) initiatieven. Dat zou geen recht doen aan het gehele 'linkse spectrum'. Bovendien waren we op deze manier in staat vanuit de empirie een oordeel te geven over vigerende beleidsdefinities van extremisme en extreemlinks.

De initiatieven, een neutraal verzamelbegrip voor allerhande acties, groeperingen, organisaties en netwerken, zijn verzameld door gebruikmaking van het Vrij Media Centrum Nederland: www.indymedia.nl. Dit is een open posting systeem voor linksgeoriënteerde politieke acties, actieoproepen en actieverslagen. Deze databron heeft ons in staat gesteld binnen het 'linkse spectrum' een grote variatie aan initiatieven te verzamelen, analyseren en beschrijven. Daarnaast zijn er met twaalf deskundigen interviews gehouden. Met hen is gereflecteerd over definities en kenmerken van extreemlinks en veiligheidsrisico's.

In de periode januari 2008-augustus 2009 is gezocht naar initiatieven binnen zes thema's: (1) Vrijheid, repressie en mensenrechten, (2) Natuur, dier en mens, (3) Gentechnologie, (4) Antifascisme, (5) Antiglobalisme en (6) Antimilitarisme. In totaal zijn ruim tweehonderd initiatieven geanalyseerd aan de hand van zeven kenmerken, waaronder doelen en actiemodaliteiten.

Beleidsdefinities

Het afgelopen decennium waren er diverse overheidsdefinities van extremisme in omloop of ontbrak definiëring van extreemlinks. We vinden de overheids-

definitie van extremisme te ruim geformuleerd. De overheid definieert extremisme namelijk als het fenomeen waarbij personen of groepen bij het streven naar bepaalde idealen bewust over de grenzen van de wet gaan en (gewelddadige) illegale acties plegen. Elke illegale handeling om idealen te realiseren is hiermee een daad van extremisme. Illegale handelingen bestaan echter in soorten en maten. Dit in tegenstelling tot omschrijvingen van dit begrip in de academische wereld. Daar is het begrip gereserveerd voor gedragingen die in denken én doen de democratische rechtsstaat verwerpen. Door het toepassen van een brede definitie van extremisme wordt dan al snel een breed scala aan acties onder de noemer extremisme geplaatst. Dat is denken wij onwenselijk en leidt tot begripsinflatie. Het ligt dan ook voor de hand het begrip (of etiket) extremisme niet te hanteren voor initiatieven die in de kern de democratie als staatsvorm accepteren.

Links, een containerbegrip

Uit ons onderzoek leiden wij af dat, hoewel veelvuldig gebruikt in beleidsnota's, het begrip 'links' een containerbegrip is. De bestudeerde initiatieven komen weliswaar overwegend voort uit links ideologische stromingen, maar ideologische verscheidenheid is zichtbaar. Bovendien eigenen ook rechtsgeoriënteerde initiatieven zich linkse thema's (dierenwelzijn, antiglobalisme) toe. Het begrip links is daarmee aan erosie onderhevig. De inhoud van het begrip links is niet eenduidig en nauwelijks richtinggevend. Recent kiest de AIVD in de definiëring van begrippen voor specifieke idealen of doelstellingen, zoals de verbetering van dierenrechten. Hiermee biedt de AIVD een beter inzicht in de doeleinden van activisten en potentiële doelwitten.

Veiligheidsrisico's

Een van de onderzoeksvragen is in hoeverre de initiatieven een veiligheidsrisico vormen in termen van de openbare orde en/of strafbare feiten. Dat blijkt zelden het geval en heeft te maken met de wijze waarop initiatieven hun acties vorm en inhoud geven. Die zijn erg divers. Publieke beïnvloeding, symbolische actie en in mindere mate actiecampagnes (o.a. 'Gateway to hell') behoren tot het actierepertoire van veel hedendaagse initiatieven. Sommige initiatieven zoals Clolonel en Rebelact tarten

¹ Voortgangsrapportage 2009 en Operationeel Actieplan 2010 Polarisatie en Radicalisering (TK 29 754, nr. 175).

Typen	Omschrijving
Overtuigers	<ul style="list-style-type: none"> • Enkel gebruik legale actietactieken en –middelen (demonstraties) • Veiligheidsrisico's minimaal
Afdwingers	<ul style="list-style-type: none"> • Vasthoudend, breed actierepertoire • Wetsovertredingen soms noodzakelijk gevonden (blokkadeacties)
Geweldplegers	<ul style="list-style-type: none"> • Fysiek geweld tegen goederen en/of (het dreigen met) geweld tegen personen. • Reële veiligheidsrisico's in termen van strafbare feiten en/of openbare orde

De typologie moet verder worden verfijnd, bijvoorbeeld door toepassing in de praktijk.

met ludieke acties het gezag. Acties vinden overwegend in de openbaarheid plaats en worden meestal aangekondigd. Bepaalde acties zijn verworden tot ware actierituelen. Dat betekent dat herhaaldelijk op dezelfde wijze actie worden gevoerd. Die acties zijn door hun rituele karakter, grotendeels voorspelbaar en beheersbaar.

Sommige initiatieven begaan in het nastreven van hun doelstellingen wetsovertredingen. Het gaat dan bij voorbeeld om het onbevoegd overtreden van privé-terrein, negeren van een ambtsbevel of om blokkadeacties. Ook openbare ordeverstoringen vinden met enige regelmaat plaats. Denk aan de tegedemonstraties van de Antifascistische Actie, waarbij dit initiatief zich met geweld keert tegen haar tegenstrevers: nationalisten, extreemrechtse groepen en/of de politie.

Fysiek geweld tegen personen is uitzonderlijk. Wel kan met eenvoudige tactieken effectief dreiging worden opgeroepen, zoals met dreigmails of zogeheten 'naming and shaming'. Voor slachtoffers is het lastig in te schatten of, hoe en op welk moment zij met acties geconfronteerd zullen worden. Dat kan bedreigend overkomen. Het strafrecht biedt in dergelijke gevallen weinig soelaas voor gedupeerden.

Overtuigers, afdwingers en geweldplegers

Wij merken dat met enige regelmaat de initiatieven over één kam worden geschoren. Een door ons noodzakelijk geachte differentiatie tussen verschillende initiatieven ontbreekt tot op heden. Daardoor komt een nuchtere benadering en inschatting van veiligheidsrisico's in het gedrang. Een mogelijkheid om risico's en initiatieven scherper op hun 'credentials' te beoordelen, is door gebruikmaking van een typologie. Wij doen daartoe een eerste aanzet (zie kader). De typen onderscheiden zich primair van elkaar door de tactieken en middelen die zij hanteren om hun ideaal te bewerkstelligen.

Afsluiting

We mogen concluderen dat de bestudeerde initiatieven weliswaar overwegend voortkomen uit links ideologische

stromingen, maar dat zij vaak nauwelijks link zijn en ook niet extreem. Toch zien we de afgelopen periode ook een tendens van verharding, vooral in de acties tegen het Nederlandse migratie- en asielbeleid. Enkele 'home-visits' en opgeëiste brandstichtingen door claimgroepen als 'The Anarchist Fire' vormen illustraties van een specifieke actiecampagne tegen publieke en private partijen.

Afgezien van die verharding (waaraan veiligheidsrisico's zijn verbonden) begeeft het gros van de initiatieven zich grotendeels binnen het democratisch spectrum. Dergelijk activisme kan bovendien ook een signaalfunctie hebben; zij attendeert op maatschappelijke misstanden of onrecht en articuleert zorgen. We moeten er voor waken dat deze initiatieven, in het licht van de waargenomen verhardings-tendens, gehanteerde overheids-definities en publieke AIVD nota's, niet over één kam worden geschoren.

Samenvatting

- De bestudeerde initiatieven komen overwegend voort uit links ideologische stromingen, maar zijn in de praktijk nauwelijks link of extreem.
- Veiligheidsrisico's in termen van wetsovertredingen en/of openbare orde zijn beperkt.
- Er is onvoldoende differentiatie tussen diverse initiatieven. Daarom is een voorlopige typologie opgesteld. Elk type is verbonden aan een specifiek veiligheidsrisico.
- De door de overheid gehanteerde beleidsdefinitie van extremisme is te ruim geformuleerd. Reserveer dit etiket voor initiatieven die zich expliciet en volledig tegen democratische rechtsorde werpen (concrete acties).
- Er is sprake van verharding binnen actiecampagnes tegen justitiële complexen in aanbouw en uitbreiding van doelwitten.

Een pdf van het onderzoek is te downloaden via www.politiewetenschap.nl Een handelseditie verschijnt binnenkort bij uitgeverij BOOM.

² Zie o.m. F.J. Buijs en F. Demant, 'Extremisme en radicalisering', in: E.R. Muller e.a., Terrorisme. Studies over terrorisme en terrorismebestrijding, 2008, 169-192.